

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-358-17>

УДК 336.714

JEL classification D14, E21, G51, D31

КРАПЛЯ В'ячеслав

Вінницький національний аграрний університет

<https://orcid.org/0009-0004-9577-6086>

e-mail: kraplya2026@gmail.com

ОЩАДНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОВЕДІНКА ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ НА ОСНОВІ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ

У статті досліджується ощадна та інвестиційна поведінка домогосподарств України в умовах повномасштабної війни на основі статистичних даних Національного банку України за 2025–2026 роки. Обґрунтовано доцільність розмежування ощадної (утримання коштів на депозитах, у готівці чи валюті) та інвестиційної (передусім придбання облигацій внутрішньої державної позики) стратегій як таких, що підпорядковуються різній поведінковій логіці. Встановлено, що інвестиційна поведінка домогосподарств значною мірою відповідає раціональній моделі: приріст вкладень у ОВДП випереджає приріст депозитів і пояснюється вищою ефективною дохідністю та неоподатковуваністю купонного доходу. Натомість ощадна поведінка демонструє системні відхилення від раціональних очікувань: інфляційні очікування населення реагують не на офіційний індекс споживчих цін, а на вузьке коло помітних цінових шоків (паливо, електроенергія); курсові очікування домогосподарств залишаються песимістичнішими за очікування бізнесу, тоді як фактичний попит на готівкову валюту знижується, що свідчить про розрив між заявленими побоюваннями і реальними діями. Показано, що субіндекс поведінки домогосподарств у Індексі фінансового стресу НБУ методологічно визнається самостійним джерелом системного ризику, не зведеним до відсоткових ставок. Сформульовано практичний висновок про необхідність диференційованих інструментів стимулювання: цінового сигналу для інвестиційної поведінки та комунікаційних важелів – для ощадної.

Ключові слова: ощадна поведінка, інвестиційна поведінка, домогосподарства, поведінкова економіка, ОВДП, депозити, інфляційні очікування, індекс фінансового стресу, воєнна економіка.

KRAPLIA Viacheslav

Vinnitsia National Agrarian University

SAVING AND INVESTMENT BEHAVIOR OF UKRAINIAN HOUSEHOLDS IN WARTIME: AN ANALYSIS BASED ON STATISTICAL DATA

The article examines the saving and investment behavior of Ukrainian households under conditions of full-scale war, based on statistical data of the National Bank of Ukraine for 2025–2026. The study substantiates the need to distinguish between saving behavior (holding funds in deposits, cash, or foreign currency) and investment behavior (primarily the purchase of domestic government bonds) as strategies governed by different behavioral logics. It is established that household investment behavior largely conforms to the rational model: the growth in government bond holdings outpaces deposit growth and is explained by higher effective yield and the tax-exempt status of coupon income. Household holdings of domestic government bonds grew from UAH 78.5 billion to UAH 111.9 billion over 2025 (+42.6%), nearly three times faster than the +14.4% growth in household deposits, a gap explained by bond yields of roughly 15–16% nominal (about 8% in real, inflation-adjusted terms) against a 10.42% deposit rate. Saving behavior, by contrast, shows systematic deviations from rational expectations: household inflation expectations respond not to the official consumer price index but to a narrow set of visible price shocks (fuel, electricity); household exchange-rate expectations remain more pessimistic than those of businesses, while actual demand for cash foreign currency is declining, indicating a gap between stated concerns and actual behavior. Within saving behavior, the number of household deposit accounts grew by only 17% since the onset of the full-scale invasion, while the average account balance rose by 63%, indicating that households are consolidating funds in existing accounts rather than opening new ones. The household behavior sub-index within the National Bank of Ukraine's Financial Stress Index is shown to be methodologically treated as an independent source of systemic risk, not reducible to interest rates. The article concludes that stimulating investment and saving behavior requires differentiated policy tools: a price signal for investment behavior and communication-based instruments for saving behavior.

Keywords: saving behavior, investment behavior, households, behavioral economics, government bonds, deposits, inflation expectations, financial stress index, wartime economy.

Стаття надійшла до редакції / Received 20.08.2026

Прийнята до друку / Accepted 07.10.2026

Опубліковано / Published 26.10.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© КРАПЛЯ В'ячеслав

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Повномасштабна війна змінила фінансову ситуацію українських домогосподарств у двох протилежних напрямках одночасно. З одного боку, номінальні доходи зростають, приватний сектор піднімає зарплати темпами понад 20% річних через дефіцит кадрів, а реальні доходи додатково підтримує уповільнення інфляції. З іншого боку, невизначеність не зникає: масовані удари по енергетичній інфраструктурі, ризик подальшої ескалації та відсутність чіткого горизонту завершення війни залишаються постійним фоном будь-якого фінансового рішення.

У цих умовах традиційна економічна теорія передбачає, що домогосподарство розподіляє вільні кошти між споживанням, заощадженням і інвестуванням, керуючись раціональним розрахунком: дохідністю, ризиком, ліквідністю. Поведінкова економіка ставить це припущення під сумнів – рішення можуть визначатися не лише розрахунком, а й звичкою, недовірою, доступністю інформації чи попереднім досвідом криз.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Українські дослідники вже звертали увагу на цю подвійність. Сторонянська І. З., Бенюк Л. Я., аналізуючи фінансову поведінку населення в умовах війни, зафіксували цікавий факт: характерна для попередніх криз «інфляційна психологія» населення цього разу не проявилася, що автори пов'язують із переглядом цінностей і пріоритетів людей під час війни [1]. Ширші дослідження споживчої поведінки домогосподарств – зокрема роботи Лопушняк Г., Полякова С., Когатько Ю., Рябоконт І., Фоменко О., Миланік Р. [2] та Селєзньова В. М., Вірченко В. В. [3] – детально описують адаптаційні стратегії населення, але зосереджуються переважно на споживанні, не розділяючи ощадну та інвестиційну поведінку як окремі, різні за своєю логікою стратегії.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Наявні дослідження, охоплюючи адаптаційні стратегії домогосподарств загалом, не диференціюють ощадну поведінку (утримання коштів на депозитах, у готівці чи валюті) та інвестиційну поведінку (зокрема придбання ОВДП) як окремі, відмінні за своєю логікою прийняття рішень стратегії. Відповідно, залишається нез'ясованим, наскільки кожна з цих двох стратегій відповідає раціональній моделі розподілу вільних коштів і де саме раціональна модель дає збій.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті на основі статистичних даних Національного банку України за 2025–2026 роки [4; 5; 6] проаналізувати, наскільки ощадна та інвестиційна поведінка домогосподарств України в умовах війни відповідає раціональній моделі прийняття фінансових рішень, а де вона радше пояснюється інерцією, недовірою чи неадаптивними очікуваннями.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Повномасштабна війна змінила фінансову ситуацію українських домогосподарств у двох протилежних напрямках одночасно. З одного боку, номінальні доходи зростають тому що приватний сектор піднімає зарплати темпами понад 20% річних через дефіцит кадрів, а реальні доходи додатково підтримує уповільнення інфляції. З іншого боку, невизначеність не зникає: масовані удари по енергетичній інфраструктурі, ризик подальшої ескалації та відсутність чіткого горизонту завершення війни залишаються постійним фоном будь-якого фінансового рішення.

Українські дослідники вже звертали увагу на цю подвійність, аналізуючи фінансову поведінку населення в умовах війни, зафіксували цікавий факт: характерна для попередніх криз «інфляційна психологія» населення цього разу не проявилася, що автори пов'язують із переглядом цінностей і пріоритетів людей під час війни [1, с. 72]. Ширші дослідження споживчої поведінки домогосподарств детально описують адаптаційні стратегії населення, але зосереджуються переважно на споживанні, не розділяючи ощадну та інвестиційну поведінку як окремі, різні за своєю логікою стратегії [2 с. 532; 3, с. 31].

Перш ніж робити висновки про раціональність чи ірраціональність поведінки домогосподарств, варто зафіксувати сам факт: що саме відбувається з грошима населення. Тут і далі дані наведено за грудень 2025 року, з річною зміною до грудня 2024-го, якщо не вказано інше [4; 6].

Депозити домашніх господарств у банках на кінець грудня 2025 року становили 1 600,28 млрд грн, що на 14,4% більше, ніж роком раніше [4]. Але ключовий факт не в загальній сумі, а в структурі приросту: з початку повномасштабного вторгнення кількість депозитів фізичних осіб зросла на 17%, тоді як середній розмір вкладу аж на 63% [6]. Іншими словами, домогосподарства переважно не відкривають нові рахунки, а нарощують залишки на наявних. Великі вклади (понад 600 тис. грн) тепер становлять більше половини всієї суми депозитів, і їхня частка постійно зростає [6].

За строками найбільша частина коштів лежить «на вимогу» і складає 1 066,30 млрд грн, або майже дві третини всіх депозитів домогосподарств, і саме цей сегмент росте найшвидше (+16,0% за рік) [4]. Строкові вклади на строк понад 2 роки, навпаки, скорочуються (-3,0% за рік) [4] оскільки люди не хочуть «заморожувати» гроші на тривалий термін навіть заради вищого відсотка.

Гривневі депозити домогосподарств зросли за рік на 19,1% до 1 067,86 млрд грн, тоді як доларові лише на 1,5% (до 384,31 млрд грн в еквіваленті), а євродепозити зросли на 19,5% [4]. На перший погляд це виглядає як довіра до національної валюти. Але сукупний попит на іноземну валюту як інструмент заощадження зберігається [6], а очікування домогосподарств щодо курсу гривні до долара у грудні 2025 року НБУ прямо характеризує як «дещо песимістичніші» порівняно з очікуваннями бізнесу та фінансових установ

[6]. Тобто повільніше зростання валютних вкладів пояснюється не так відсутністю попиту на валюту загалом, як переміщенням частини попиту в готівкову форму, що не відображається в банківській статистиці.

Окремо від депозитів домогосподарств нарощують вкладення в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). За останній рік інвестиції населення в ОВДП зросли на 25 млрд грн, і це становить більше половини всього приросту гривневих роздрібних депозитів за той самий період [6]. Це вже інша поведінкова категорія: не пасивне зберігання, а активний вибір інструменту з вищою дохідністю.

Наостанок варто звернути увагу на вартість самих інструментів. У грудні 2025 року середньозважена ставка за новими депозитами домогосподарств становила 7,92% річних (у гривні – 10,42%), а за непогашеними (тобто чинними) депозитами – 8,13% (у гривні – 11,45%) [4]. Облікова ставка НБУ упродовж усього другого півріччя 2025 року трималася на рівні 15,5% [4]. Порівняння розмірів депозитів за категоріями подано (Табл.1).

Таблиця 1.

Депозити домогосподарств за категоріями, грудень 2025 р.

Категорія	Обсяг, млрд грн	Річна зміна
Усього депозитів домогосподарств	1 600,28	+14,4%
у гривні	1 067,86	+19,1%
у доларах США (екв.)	384,31	+1,5%
у євро (екв.)	144,59	+19,5%
На вимогу (поточні)	1 066,30	+16,0%
Строкові до 1 року	395,08	+13,9%
Строкові від 1 до 2 років	125,97	+5,1%
Строкові понад 2 роки	12,92	-3,0%

Джерело: сформовано та систематизовано автором на основі джерела [4]

Якщо ощадна поведінка домогосподарств, це переважно пасивне накопичення на депозитах, то зростання вкладень населення в ОВДП виглядає як інша, активніша стратегія. І статистика підтверджує: тут поведінка людей значною мірою узгоджується з класичною раціональною моделлю – вибором на користь вищої дохідності за порівнянного ризику.

Портфель ОВДП у власності фізичних осіб зріс за 2025 рік з 78,5 до 111,9 млрд грн – на 33,4 млрд грн, або на 42,6% [7]. Для порівняння, депозити домогосподарств за той самий період зросли на 14,4%. Тобто інвестиційний інструмент зростає майже втричі швидшими темпами, ніж ощадний. Частка громадян у загальному портфелі ОВДП піднялася з 4,2% до 5,7% [7] частка все ще невелика, але напрям руху чіткий.

Помісячна динаміка приросту представлена на графіку на Рис.1 показує ту саму картину точніше: у грошовому вимірі приріст строкових депозитів досі більший, ніж приріст ОВДП, але це переважно тому, що депозитний портфель стартує з набагато більшої бази. У відносному вимірі саме ОВДП, це той інструмент, куди зміщується розподіл заощаджень.

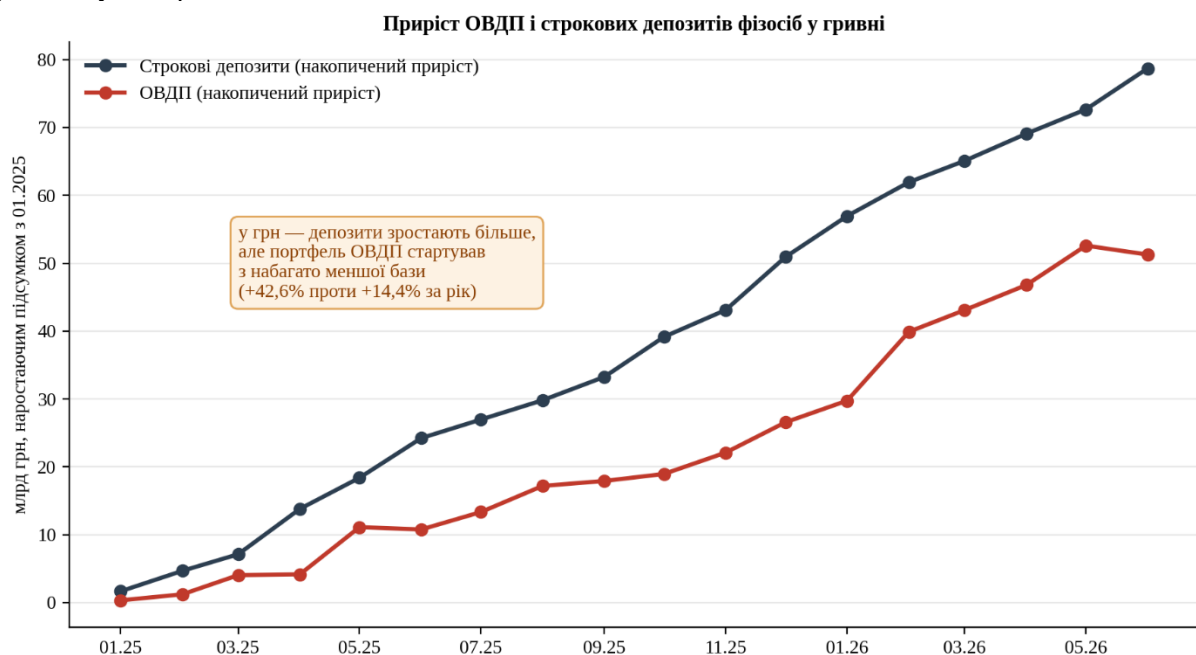

Рис.1. Приріст ОВДП і строкових депозитів

Джерело: сформовано автором на основі [7]

Тут працює простий розрахунок, який і пояснює притік коштів. Ставка за новими гривневими депозитами домогосподарств у грудні 2025 року становила 10,42% річних [4]. Одночасно, за оцінкою заступника голови НБУ В. Лепушинського, дохідність ОВДП трималася на рівні 15–16% річних залежно від строку погашення [9], тобто на 5–6 в. п. вище за депозит. Навіть з урахуванням інфляції різниця залишається суттєвою: реальна (з поправкою на інфляцію) дохідність нових гривневих ОВДП у листопаді 2025 року сягала майже 8% річних [8], такий рівень депозити на той момент не забезпечували. Порівняння умов депозитів подано в (Табл.2)

Таблиця 2.

Порівняння умов депозиту та ОВДП, грудень 2025 р.

Показник	Гривневий депозит	Гривневі ОВДП
Номінальна ставка/дохідність	10,42% [4]	15–16% [9]
Реальна дохідність (з поправкою на інфляцію)	≈ 2,4–3,4 в. п. *	≈ 8% (лист. 2025) [8]
Оподаткування доходу	ПДФО + військовий збір	не оподатковується
Поріг входу	звичай без мінімуму	номінал облігації – 1000 грн [10]
Приріст портфеля населення за 2025 р.	+14,4% [4]	+42,6% [7]

Примітка: розрахунок орієнтовний, за різницею номінальної ставки й фактичної інфляції ІСП на відповідну дату

Джерело: сформовано автором на основі [4; 7; 8; 9].

До цього додається ще один фактор, який підсилює перевагу ОВДП, а не послаблює її, а саме купонний дохід за державними облігаціями для фізичних осіб не оподатковується, тоді як процентний дохід за банківськими депозитами підпадає під податок на доходи фізичних осіб і військовий збір. Розрив у ефективній, тобто фактичній дохідності після оподаткування, на користь ОВДП ще більший за розрив у номінальних ставках.

Для раціонального агента, який порівнює два інструменти зі схожим рівнем ризику (в обох випадках кредитор – держава чи банк під наглядом НБУ, і довіра до обох спирається на суверенну платоспроможність країни), вибір на користь вищої дохідності після оподаткування досить очікувана поведінка. Приріст вкладень у ОВДП на 25 млрд грн за рік, що дорівнює більш ніж половині приросту гривневих роздрібних депозитів [6], це статистичне підтвердження того, що значна частина населення саме так і рахує.

Зростання популярності ОВДП пояснюється не лише дохідністю, а й тим, що бар'єр входу для звичайного вкладника суттєво знизився: купівля облігацій доступна через мобільні застосунки банків і Дію, мінімальна сума входу – символічна (номінал одної облігації – 1000 грн) [10]. У термінах поведінкової економіки це зниження «вартості вибору» (choice friction) – і воно не суперечить раціональній моделі, а навпаки, усуває перешкоду для її реалізації: чим менше зусиль потрібно, щоб зробити оптимальний вибір, тим ближче фактична поведінка до теоретично очікуваної.

Отже, інвестиційна поведінка домогосподарств у частині ОВДП – це радше приклад того, як має виглядати раціональний розподіл заощаджень за підручником, а не відхилення від нього. Контраст із цим складає ощадна поведінка (валюта, готівка, інфляційні очікування), де раціональна модель уже не пояснює факти так добре.

Якщо інвестиційна поведінка домогосподарств добре пояснюється розрахунком дохідності, то з ощадною поведінкою, власне зберіганням грошей на депозитах, у готівці чи у валюті, картина складніша. Тут статистика й офіційні коментарі самого НБУ фіксують щонайменше три моменти, які раціональна модель пояснює гірше.

Дані таблиці «Інфляційні очікування на наступні 12 місяців та інфляція в річному вимірі» з Інфляційного звіту НБУ дозволяють перевірити гіпотезу про адаптивність очікувань напрому, помісячно [5]. Результат однозначний: упродовж 2025–2026 років очікування домогосподарств систематично перевищували прогнози фінансових аналітиків – у середньому на 2,3 в. п. [5]. Наприклад, у грудні 2025 року домогосподарства прогнозували інфляцію на рівні 10,5%, тоді як фінансові аналітики – 7,5% (за фактичної інфляції 8,0%) [5]. Тобто професійні учасники ринку майже точно вгадали фактичний показник, а населення стабільно закладало «запас песимізму» понад 2 в. п., порівняння очікувань показано на (Рис.2).

Ще показовіший факт, що з'явилась динаміка сплеску на початку 2026 року. У січні 2026-го очікування домогосподарств становили 10,9%, у лютому різко підскочили до 13,5%, а в березні досягли піку в 14,4% – і це на тлі того, що фактична інфляція в цей самий період знижувалася (з 7,4% у січні до 7,9% у березні) [5]. Вже у квітні очікування так само різко впали назад до 10,9% [5]. Цей сплеск і швидкий відкат точно збігається в часі з періодом масштабних відключень електроенергії та зростання цін на пальне, про які НБУ прямо писав у своїх звітах [11; 12]. Тобто очікування домогосподарств змінювалися не поступово, услід за трендом інфляції (як передбачає проста адаптивна модель), а стрибкоподібно, синхронно з конкретними видимими ціновими шоками і так само швидко поверталися до попереднього рівня, щойно ці шоки зникли з поля зору. Це класичний прояв евристики доступності (availability heuristic): люди оцінюють ймовірність і масштаб інфляції не за статистикою, а за тим, наскільки яскраво й недавно вони зіткнулися з конкретним подорожчанням.

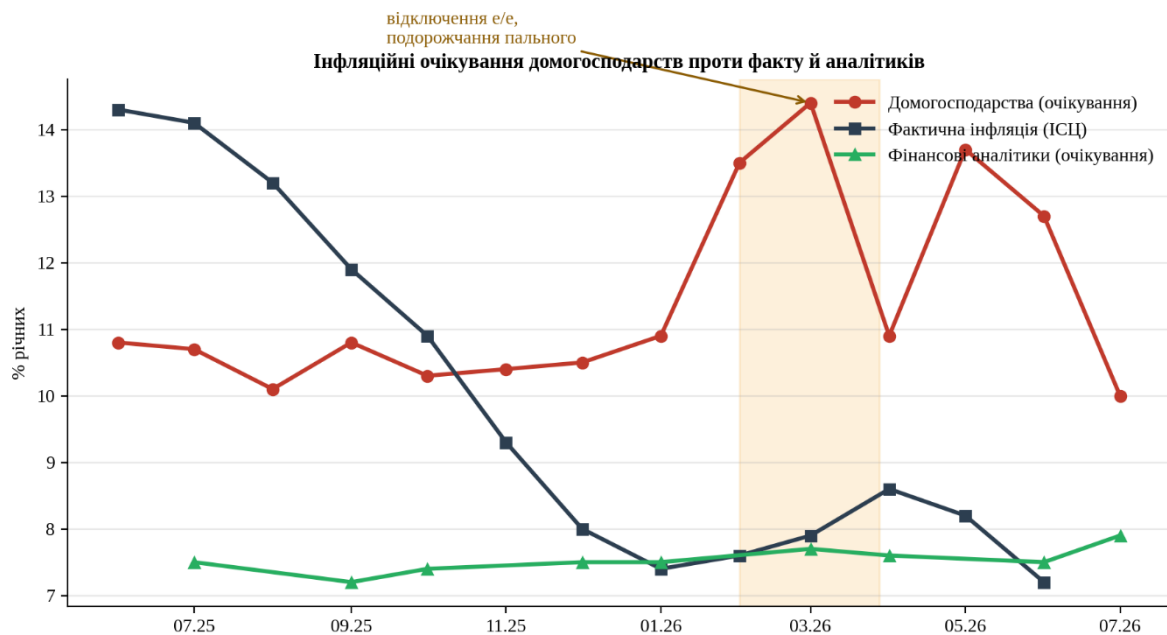

Рис. 2. Інфляційні очікування домогосподарств проти факту й аналітиків

Джерело: сформовано автором на основі [5]

Тут варто зробити важливе уточнення до попередніх припущень. Якщо для інфляції домогосподарства демонструють стійке й вимірюване упередження, то для курсових очікувань цього не підтверджується. Порівняння помісячних даних за 2025–2026 роки показує, що середній розрив між курсовими очікуваннями домогосподарств і фінансових аналітиків становить лише -0,52 грн/дол на користь домогосподарств [5] – тобто в середньому населення очікує курс, близький до або навіть трохи нижчий (сильнішу гривню), ніж прогнозують професійні аналітики. Наприклад, у грудні 2025 року домогосподарства закладали курс 44,35 грн/дол, тоді як аналітики – 45,02 грн/дол [5]; у липні 2026-го – 46,39 проти 47,10 грн/дол відповідно [5]. Системного «песимізму» щодо девальвації, на відміну від інфляційних очікувань, статистика тут не підтверджує.

Це важливий методологічний висновок для всієї статті: поведінкове відхилення домогосподарств не є універсальною рисою «нерациональної людини», а виявляється вибірково – залежно від того, наскільки видимим і болючим є конкретний ціновий сигнал у повсякденному житті. Ціни на паливе й тарифи на електроенергію людина бачить і відчуває щодня; курс долара – переважно опосередковано, через новини чи банківський застосунок. Саме ця різниця в «відчутності» сигналу, а не загальна нездатність населення прогнозувати, і пояснює, чому одна категорія очікувань стабільно упереджена, а інша – ні.

Третій, найпоказовіший момент – методологічний. У межах Індексу фінансового стресу (Financial Stress Index) НБУ окремо розраховує субіндекс поведінки домогосподарств (household behavior sub-index) – поряд із субіндексами банківського сектору, державного боргу, корпоративного сектору та валютного ринку. За станом на кінець 2025 року саме цей субіндекс залишався підвищеним, і причина не паніка чи недовіра, а протилежне: стабільно високі ставки за депозитами утримують значну частку заощаджень у формі, яка з погляду методології регулятора несе певний рівень системного ризику [6].

Це важливий момент оскільки сам регулятор не моделює домогосподарства як єдиного раціонального агента, поведінка якого повністю виводиться з відсоткових ставок і доходності. Натомість поведінка населення визнається окремим, самостійним джерелом фінансового стресу, тобто категорією, яку варто аналізувати саме поведінковими, а не суто розрахунковими методами. Це підтверджує головну тезу – там, де йдеться про інвестування, раціональна модель працює добре; там, де йдеться про ощадження й очікування, навіть НБУ визнає, що потрібна окрема, поведінкова лінза.

Розмежування раціональної й поведінкової складової в фінансах домогосподарств має не лише теоретичне значення, воно також пояснює конкретні рішення банків і регулятора.

У Звіті про фінансову стабільність НБУ прямо зазначає: клієнти обирають банк, зважаючи не тільки на доходність, а й на загальну зручність обслуговування, і банки утримують клієнтів пропозиціями зі сприятливими умовами обслуговування та кредитування, а не лише зміною процентних ставок [6]. Це узгоджується з нашим висновком – якщо ощадна поведінка частково інерційна, а не суто розрахункова, то й банку варто конкурувати не тільки ціною (ставкою), а й довірою, зручністю та впізнаваністю бренду, інструментами, які напряду впливають на «звичку», а не тільки на калькулятор клієнта.

Раціональна модель підказує очевидний інструмент стимулювання гривневих заощаджень, це підняти ставку. І це справді працює для інвестиційної поведінки: розділ 3 показав, що приплив коштів у ОВДП чітко

йде за дохідністю. Але для ощадної поведінки, де важливу роль відіграють очікування щодо конкретних видимих цін (паливо, світло) і психологічна пам'ять про попередні девальвації, самого підвищення ставки недостатньо. Приклад із розділу 4.1 показовий: погіршення і покращення інфляційних очікувань населення у 2026 році збігалося не зі зміною облікової ставки, а з початком і завершенням відключень електроенергії [11; 12]. Це означає, що для стабілізації очікувань населення монетарна політика має доповнюватися комунікацією про конкретні, відчутні для людей фактори, а не лише про макропоказники.

Ще один практичний висновок – інформаційний. Частка населення в загальному портфелі ОВДП становить лише 5,7% [7], хоча різниця в дохідності на користь облігацій суттєва й посилена неоподатковуваністю купона. Це означає, що значна частина домогосподарств, які тримають гроші на депозиті, поки не зробили раціонально доступний їм вибір імовірно, через брак інформації чи звичну «інерцію» тримати гроші саме на депозиті, а не через свідому відмову від вищої дохідності.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Аналіз статистики Національного банку України за 2025–2026 роки показує, що фінансова поведінка українських домогосподарств у воєнний час не є однорідною і не піддається одній-єдиній моделі раціональній чи поведінковій.

Інвестиційна поведінка, представлена насамперед зростанням вкладень в ОВДП (+42,6% за 2025 рік проти +14,4% для депозитів), добре узгоджується з класичною раціональною моделлю: населення реагує на різницю в дохідності, посилену неоподатковуваністю купонного доходу, і напрямом цього руху коштів статистично чіткий.

Ощадна поведінка – власне зберігання коштів на депозитах, у готівці чи валюті – пояснюється раціональною моделлю значно гірше. Інфляційні очікування домогосподарств реагують не на офіційну статистику цін, а на видимі, «болючі» цінові шоки (пальне, електроенергія); заявлений курсовий песимізм населення не завжди узгоджується з фактичною поведінкою (попит на готівкову валюту, навпаки, знижується); а сам НБУ у методології Індексу фінансового стресу виділяє поведінку домогосподарств як окремий, самостійний фактор ризику – тобто офіційно визнає межі застосовності моделі раціонального агента до цієї категорії рішень.

Головний практичний висновок: інструменти стимулювання інвестиційної та ощадної поведінки мають різнитися. Для інвестиційної поведінки достатньо цінового сигналу – ставки чи податкової пільги. Для ощадної поведінки потрібні додаткові важелі – комунікація щодо конкретних, відчутних для людей факторів невизначеності, а не лише зміна облікової ставки.

Подальші дослідження варто спрямувати на кількісну оцінку розриву між портфелем ОВДП і депозитним портфелем домогосподарств у динаміці, а також на порівняльний аналіз інфляційних очікувань до і після завершення активної фази бойових дій – це дозволить перевірити, наскільки виявлені поведінкові відхилення є специфічними саме для воєнного стану чи стійкими рисами фінансової поведінки населення України загалом.

Література

1. Сторонянська І. З., Бенювська Л. Я. Фінансова поведінка населення в умовах війни: регіональні особливості. *Економіка та право*. 2023. № 68(1), С. 71–83. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.01.071>
2. Лопушняк Г., Полякова С., Когатько Ю., Рябоконт І., Фоменко О., Милиник Р. Споживча поведінка домогосподарств України: чинники, стратегії, зміни під впливом війни. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2025. № 1(60). С. 522–542. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.60.2025.4645>
3. Селезньова В. М., Вірченко В. В. Трансформація споживчої поведінки українських домогосподарств у контексті повномасштабної війни. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2025. №32. С. 30–34. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.32.2025.328533>
4. Національний банк України. Грошово-кредитна та фінансова статистика, грудень 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/events/BDTZROgXFSIDzgT> (дата звернення 19.08.2026)
5. Національний банк України. Інфляційний звіт, липень 2026 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-lipen-2026-roku> (дата звернення 19.08.2026)
6. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2025-roku>(дата звернення 19.08.2026)
7. Кабінет Міністрів України. Інвестиції українців в ОВДП за 2025 рік зросли на 42,6%: підсумки року внутрішнього ринку державних облігацій. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/investysii-ukraintsiv-v-ovdp-za-2025-rik-zrosly-na-426-pidsumky-roku-vnutrishnoho-rynku-derzhavnykh-oblihotsii> (дата звернення 19.08.2026)
8. Мінфін. Реальна дохідність нових гривневих ОВДП у листопаді 2025 р. склала майже 8% річних. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/12/28/165138618/> (дата звернення 19.08.2026)

9. Інтерфакс-Україна. Нацбанк вважає прийнятною дохідність ОВДП. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/1163816.html> (дата звернення 19.08.2026)
10. Міністерство фінансів України. ОВДП для населення. URL: https://mof.gov.ua/uk/domestic_government_bonds_for_population-360 (дата звернення 19.08.2026)
11. Національний банк України. Інфляційний звіт, січень 2026 року URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2026-roku> (дата звернення 19.08.2026)
12. Національний банк України. Інфляційний звіт, квітень 2026 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-kviten-2026-roku> (дата звернення 19.08.2026)

References

1. Storonińska, I. Z., & Benowska, L. Ya. (2023). Finansova povedinka naselennia v umovakh viiny: rehionalni osoblyvosti [Financial behavior of the population under war conditions: regional peculiarities]. *Ekonomika ta pravo*, 68(1), 71–83. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.01.071>
2. Lopushniak, H., Poliakova, S., Kohatko, Yu., Riabokon, I., Fomenko, O., & Mylianyk, R. (2025). Spozhyvcha povedinka domohospodarstv Ukrainy: chynnyky, stratehii, zminy pid vplyvom viiny [Consumer behavior of Ukrainian households: factors, strategies, and changes under the influence of war]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 1(60), 522–542. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.60.2025.4645>
3. Seleznova, V. M., & Virchenko, V. V. (2025). Transformatsiia spozhyvchoi povedinky ukrainskykh domohospodarstv u konteksti povnomasshtabnoi viiny [Transformation of the consumer behavior of Ukrainian households in the context of the full-scale war]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU "KPI"*, (32), 30–34. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.32.2025.328533>
4. National Bank of Ukraine. (n.d.). *Monetary and financial statistics*, December 2025. <https://bank.gov.ua/ua/events/BDTZROgXFSIDzgT> (accessed 19.08.2026)
5. National Bank of Ukraine. (n.d.). *Inflation report*, July 2026. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-lipen-2026-roku> (accessed 19.08.2026)
6. National Bank of Ukraine. (n.d.). *Financial stability report*, December 2025. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2025-roku> (accessed 19.08.2026)
7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (n.d.). *Ukrainians' investments in domestic government bonds grew by 42.6% in 2025: Annual results of the domestic government bond market*. <https://www.kmu.gov.ua/news/investytsii-ukraintsiv-v-ovdp-za-2025-rik-zrosly-na-426-pidsumky-roku-vnutrishnoho-rynku-derzhavnykh-oblihatsii> (accessed 19.08.2026)
8. Minfin. (2025, December 28). *Real yield of new hryvnia-denominated domestic government bonds reached almost 8% per annum in November 2025*. <https://minfin.com.ua/ua/2025/12/28/165138618/> (accessed 19.08.2026)
9. Interfax-Ukraine. (n.d.). *National Bank considers the yield on domestic government bonds acceptable*. <https://interfax.com.ua/news/economic/1163816.html> (accessed 19.08.2026)
10. Ministry of Finance of Ukraine. (n.d.). *Domestic government bonds for the public*. https://mof.gov.ua/uk/domestic_government_bonds_for_population-360 (accessed 19.08.2026)
11. National Bank of Ukraine. (n.d.). *Inflation report*, January 2026. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2026-roku> (accessed 19.08.2026)
12. National Bank of Ukraine. (n.d.). *Inflation report*, April 2026. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-kviten-2026-roku> (accessed 19.08.2026)